

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

Významné události v životě ruské rodiny
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Hornová

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Milena Rykovská, Ph.D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. června 2016

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Mileně Rykovské, Ph.D. za konzultace, které mi pomohly s vytvořením práce a za užitečnou literaturu, kterou mi poskytla. Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a trpělivost, kterou se mnou po celou dobu psaní práce měli.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	7
1. KŘTINY.....	8
1.1 POROD, URČENÍ POHLAVÍ DÍTĚTE A CÍRKEVNÍ JMÉNO	8
1.2 VÝBĚR KMOTRY A KMOTRA	9
1.3 SVÁTOST KŘTU	10
1.4 SVĚCENÍ VODY.....	13
1.5 HISTORIE KŘTIN	13
2 SVATBY	15
2.1 ZÁSNUBY	15
2.2 SVATEBNÍ OZNÁMENÍ.....	15
2.3 ROZLUČKA SE SVOBODOU	16
2.4 OBLEČENÍ	17
2.5 VÝKUP NEVĚSTY.....	18
2.6 ZDOBNÉ AUT	20
2.7 SVATBA NA MATRIČNÍM ÚŘADĚ	20
2.8 CÍRKEVNÍ OBŘAD	21
2.9 SVATEBNÍ PROCHÁZKA	25
2.10 SVATEBNÍ HOSTINA.....	25
2.11 SVATEBNÍ NOC.....	27
2.12 SVATEBNÍ TRADICE A POVĚRY	28
2.12.1 Oblečení:.....	28
2.12.2 Prsteny:.....	29
2.12.3 Datum svatby.....	29
2.12.4 Svatební den	29
2.12.5 Hosté.....	30
2.13 SVATEBNÍ CESTA	30
3 POHŘBY.....	32
3.1 OMÝVÁNÍ MRTVÉHO	32
3.2 OBLÉKÁNÍ MRTVÉHO DO RAKVE	33
3.3 RAKEV	34
3.4 VYNEŠENÍ TĚLA K HROBU	35
3.5 OBČANSKÁ PANYCHIDA	36
3.6 CARSKÉ POHŘBY.....	36
3.7 POHŘEBNÍ CEREMONIE.....	38
3.8 SMUTEK	38
ZÁVĚR.....	40
PEŽIOME.....	42
SEZNAM LITERATURY	43
RUSKY PSANÁ LITERATURA	43
ČESKY PSANÁ LITERATURA	43
ANGLICKY PSANÁ LITERATURA	43
INTERNETOVÉ ZDROJE	44
SEZNAM OBRÁZKŮ	46
POPIS OBRÁZKŮ:.....	47
PŘÍLOHY	I
3.9 ROZHOVOR S CATALINOU VOINOVAN, PRAVOSLAVNOU VĚŘÍCÍ	I

3.10 TĚMATICKÝ SLOVNÍK.....	IV
3.10.1 Křtiny:	IV
3.10.2 svatby.....	IV
3.10.3 pohřby	IV

Úvod

Při rozhodování o tématu své bakalářské práce jsem si uvědomila, že bych chtěla více poznat realie země, jejíž jazyk už sedmým rokem studuji. Ruské tradice a obyčeje jsou tak pestré a rozmanité, že je jde jen těžko popsat všechny a poctivě. Proto se při tvoření své bakalářské práce zaměřím na téma, které mě láká ze všeho nejvíce – a sice ruské rodinné tradice. Pro to, abych těmto tradicím porozuměla, jsem se musela hlouběji seznámit s tím, jak funguje pravoslavné náboženství a náboženství obecně. Je totiž fakt, že v Ruské Federaci je více než 100 milionů věřících. Proto se většina tradic, kterým se ve své práci budu věnovat, podřizuje právě pravoslavné církvi.

Ve své bakalářské práci se budu snažit podrobně rozebrat troje svátosti, a to křtiny, svatby a pohřby (seřazené přesně podle toho, jak se tyto události dějí v našem životě). Všechny z těchto tří kapitol bych chtěla dopodrobna rozebrat. Počínaje porodem, trojitým ponořením do svčenné vody při křtu, přes vyřčení svého ANO na matričním úřadě, ale i v kostele, veselou zábavu svatební hostiny, svatební noc, až po strojení pohřbu, najímání tzv. plaček a výběru oblečení do rakve.

Mým cílem je prostudovat příběhy jednotlivců, kteří v Rusku žijí a zjistit jejich zážitky z jednotlivých tradic. Ráda bych si díky vypracování této práce rozšířila slovní zásobu, která se mi zdá být velmi užitečná a, co je neméně důležité, ráda bych se zamyslela nad mým postojem k víře, nad mými představami do budoucna apod.

K práci přiložím obrázky a fotografie, jak už soukromé z rodinných alb svých ruských přátel, nebo veřejné. Doufám, že tyto fotografie dokreslí představu o realitách, o kterých budu v jednotlivých kapitolách psát. Dále přiložím malý tematický slovníček ze stejných okruhů témat, o kterých samotná práce je (křtiny, svatby a pohřby) a rozhovor s dobrou přítelkyní o jejím pohledu na náboženství a o všech tradicích, které na vlastní kůži zažila.

1. KŘTINY

S narozením potomka se pojí mnoho starostí. V následující kapitole bych ráda popsala, jak probíhají křtiny. Abych mohla správně popsat, jak křtiny probíhají, musím začít tím, jak v předminulém století a na začátku století minulého probíhal samotný porod. S tím se totiž pojilo mnoho tradic, pověr a obřadů, a to hlavně v křesťanských rodinách. Porod byl (a možná dodnes je) nejen jeden z nejtěžších a nejnapjatějších okamžiků v životě ženy, ale i pro celou rodinu to byl velmi dramatický zážitek.

1.1 POROD, URČENÍ POHLAVÍ DÍTĚTE A CÍRKEVNÍ JMÉNO

Velmi důležité pro křesťanské rodiny bylo pohlaví dítěte. Dnes už tomu tak samozřejmě není, ale dříve chlapec znamenal pomoc do rodiny, zatímco děvče mělo rodinu přivést na mizinu. Pro zjištění pohlaví dítěte neexistovaly žádné přístroje, např. ultrazvuk, a tak si lidé museli pomoci jinak. A to například podle tvaru matčina břicha. Pokud žena čekala děvče, její břicho se postupně zvětšovalo a mělo spíše kulatý tvar. Pokud čekala chlapce, její břicho rostlo ostře, skoro až do špičky. Pokud se někdo ženy zeptal, koho žena porodí a ona se při tomto dotazu zastyděla, porodila děvče. Pokud se nestyděla ani chvíli, porodila chlapce.

Když už se schylovalo k samotnému porodu, zůstal u matky pouze její muž a porodní bába. Ti se snažili co nejvíce pomoci matce-rodě.

„После благополучного окончания родов повивальная бабка закапывает детское место в каком-нибудь углу избы; затем обмывает новорожденного, обрезает и завязывает у него поповину и, если ей покажется нужным, исправляет ему голову.“¹

Dítě se omývalo v teplé vodě nejen z hygienických důvodů, ale také pro to, aby se očistilo od všeho zlého. Do této vody se kladla stříbrná mince, která by dítěti měla do budoucna zajistit bohatství.

¹ PANKEEV, Ivan. *Obychai i traditsii russkogo naroda*. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 15

Aby bylo dítě klidné, zavinovalo se místo do zavinovačky do tlusté nitě vyrobené z bavlny nebo z pytloviny, kterým se říká „верчи“ a aby bylo krásné, přikrývali ho látkou zelené barvy.

1.2 VÝBĚR KMOTRY A KMOTRA

V dnešní době bývají kmotr a kmotra příbuzní nebo přátelé rodičů dítěte. Dříve ovšem bylo zvykem oslovit prvního kolemjdoucího - zaručilo to, že dítě bude mít dlouhý život. Bývalo také zvykem vybírat kmotra a kmotru už na svatbě. Těmto lidem se říkalo кумы. Jednalo se většinou o starší pár, šťastně sezdанý. Tito lidé provázeli nejen dítě, ale i jeho rodiče celým životem. Ten, kdo byl osloven stát se kmotrou či kmotrem dítěte, by neměl odmítnout i přes to, že to přináší velkou zodpovědnost i oběti (kmotr musí například dítěti na křtiny koupit křížek, přináší chléb apod.)

Do dnešní doby existuje několik pravidel, podle kterých se určuje, kdo může být hlavní kmotr/kmotra a kdo ne. Kmotr musí být pravoslavný křesťan (kmotrem nemůže být ani katolík, ani muslim, ani ateista. Hlavním úkolem kmotra je totiž vést dítě životem a vychovávat ho v pravoslavné víře). Pokud je pro dítě kmotr jednou vybrán, už nikdy se nesmím změnit, nesmí se určit jiný kmotr. Pokud se výrazně změní kmotrovo chování, např. přestane věřit v Boha, stane se z něj alkoholik apod., celá rodina se za něj modlí. Těhotné svobodné ženy mohou být kmotrami, ovšem vlastní rodiče dítěte kmotrem či kmotrou být nikdy nemohou. Ostatní příbuzní (prarodiče, tety apod.) se kmotry dítěte stát mohou. „Крестные мать и отец, участвуя в Таинстве, принимают на себя ответственность за маленького члена Церкви, поэтому они обязательно должны быть православными людьми. Крестным, конечно, следует становиться человеку, который к тому же обладает некоторым опытом церковной жизни и поможет родителям вырастить младенца в вере, благочестии и чистоте.“²

Oficiálním křtinám předchází speciální motlitby, ve kterých se církev skrze kněze modlí za spásu matky i dítěte. Tyto motlitby probíhají první den po narození dítěte u postele matky. V motlitbách se hovoří o tom, že „в баззакониях зачинаемся и во грехах

² Крестные родители: кому можно, кому нельзя быть крестным, обязанности крестных. *Pravmir.ru*[online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/krestnye-roditeli-komu-mozhno/>

рождаемся“, kněz prosí Boha, aby poslal matce i dítěti sílu a poslal jim dobré anděly, které je ochrání před vším nebezpečím.

V tu samou dobu, ve které probíhají tyto speciální molitby, uděluje kněz novorozenci tzv. křesťanské jméno na počest toho svatého, jehož jméno vychází na datum narození nebo na datum křtu dítěte. „Святое имя есть первая и самая главная собственность младенца и дается ему затем, чтобы он, придя в сознание, изучил жизнь своего святого, подражал его добродителям, призывал его в ежедневных молитвах, а святой был бы ему небесным покровителем и ходатаем перед Богом. Поэтому родители или восприемники должны приобрести для младенца иконы его святого и его житие и научить его со временем молитве: «Святой угодниче Божий, (имя), моли Бога о мне». В день же своего ангела (в день именин) надлежит в крайнем случае – отслужить святому молебствие и затем, по мере силы, оказать помощь бедным. День именин нужно провести трезво и свято, чтобы не оскорбить и не прогневать своего небесного покровителя“³ Takto o důležitosti křesťanského jména hovoří Pankeev. Tento zvláštní obřad udělení jména se nazývá наречение a může probíhat i při svátosti křtu. „Jména se v ruské pravoslavné tradici vybírají výhradně ze seznamu pravoslavných světců a užívají se v ruské či církevněslovanské podobě. Má-li kandidát křtu jméno v jiné podobě, hledá se odpovídající ekvivalent. Nosí-li jméno, které nemá ekvivalent, je křtěn pod jiným jménem. Toto jméno bude užíváno v církevním prostředí, svátek daného světce bude slaven jako jmeniny.“⁴

1.3 SVÁTOST KŘTU

Zhruba osm dní po narození dítěte (někdy i dříve) přichází na řadu tzv. svátost křtu, která se považuje za hlavní událost celých křtin. Po tomto obřadu, při kterém se dítě třikrát ponoří do vody, a to ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého, končí hříšný světský život dítěte a začíná život mravný. Vodou se dítě očišťuje od hříchu předků, který má již od

³ PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 30

⁴ NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9, str 117

svého narození. Tato svátost křtu se může provádět pouze jednou v životě – tak, jako se člověk pouze jednou v životě narodí. Svátost křtin rovná se duchovnímu narození člověka. Je to začátek jeho duchovní cesty. To, jaké bude jeho pokračování, mají na starost – zejména v prvních desetiletích života – jeho rodiče a kmotři, ale i on sám. Křtiny se mohou provádět v jakémkoliv pravoslavném kostele.

Křtiny můžeme rozdělit na 3 části. „Pravoslavný obřad křtu se skládá z několika částí, které mohou být praktikovány i samostatně. To je důsledkem skutečnosti, že v prvotní církvi předcházela vlastnímu křtu dlouhodobá přípravná fáze nazývaná Katechumenát (оглашение). Katechumeni procházeli zpravidla jednoročním až tříletým obdobím, které obsahovalo několik stupňů, během nichž byli zasvěcováni do základních prvků křesťanské víry. Tuto fázi odráží první část křtu, jímž je obřad přijímání do katechumenátu.“⁵ *Оглашение* se skládá z několika speciálních moliteb, ve kterých se novorozenec distancuje od ďábla a naopak spojuje svůj život s životem Kristovým. Za novorozence pronášejí molitby jeho kmotři. „Protože se jedná o přijímání nového člena církve přicházejícího ze světa, odehrává se tento obřad v nartexu chrámu.“⁶

Hned poté navazuje druhá část, které se říká крещение – nejvýznamnější moment z celých křtin. Dítě se při něm třikrát ponoří do vody se slovy: «Крещается раб Божий (раба Божия) (имя) во имя Отца, аминь. И Сына, аминь. И Святаго Духа, аминь»⁷. „Zároveň je však možné v případě nutnosti užít i polévání (обливание) svěcenou voudou.“⁸ V té chvíli si vezme kmostr (pokud se křtí chlapec), či kmotra (pokud se křtí děvče) do ruky ručník a chystá se převzít do náručí svého kmotřence. „V Rusku je zvykem, že kmotři bývají dva, různého pohlaví, ovšem hlavním kmotrem je osoba stejného pohlaví jako křtěnec. Je také zvykem, že kmotrou děvčátka bývá žena (крестная мать), kdežto

⁵ NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9, str. 116

⁶ tamtéž

⁷ Как проходит Таинство Крещения. Pravmir.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>

⁸ NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9.

kmotrem chlapce muž (крестный отец).⁹ Novorozenec se oblékne do nové bílé košilky a položí se na něho jeho nový křížek.

Když je dítě oblečené, nastává třetí část obřadu, které se říká Таинство Миропомазания. Миро můžeme popsat jako speciální posvěcenou aromatickou mast, kterou se při *миропомазании* pomazávají novorozenci určité části těla. Bývají to: čelo, oči, nos, uši, hrud', ruce a nohy. Na část těla se vždy namaže křížek a řekne se věta: «Печать дара Духа Святаго. Амѣнь».

„Помазывается лоб для снятия позора, покрывшего его по преступлению Адама, и для освящения мыслей наших. Помазываются глаза, чтобы мы не шли оцупью впотьмах по пути порока, но чтобы шли по пути спасения под руководством благодатного света; уши – чтобы наше ухо сделалось чутким к слышанию слова Божия; уста – чтобы они стали способными к вещанию Божественной истины. Помазываются руки для освящения на труд благочестивый, на дела, угодные Богу; ноги – для хождения нашего по стопам заповедей Господних; и грудь – чтобы мы, облекшись благодатию Духа Святого, победили всякую вражескую силу и все могли совершать в укрепляющем нас Иисусе Христе“¹⁰. V minutě, kdy se dokončí pomazání, se stáváme pravými křesťany.

Po těchto obřadech se obejde třikrát křtitelnice, do které se dítě potápělo, na znamení spojení s Ježíšem Kristem a životem ve věčném nebeském království. Bývá zvykem přečíst úryvek z Poslání apoštola Pavla Římanům a úryvek z evangelia sv. Matouše. Po celou dobu čtení těchto úryvků stojí kmotr s kmotrou se zapálenými svícemi. Pochod okolo křtitelnice se nese v radostném duchu, církve vítá nového člena do své křesťanské rodiny. Kruh je symbolem věčnosti. Chození do kruhu kolem křtitelnice

⁹ NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9.

¹⁰ Апокрифы древних христиан: исследование, тексты, комментарии. Přeložil M. K. ТРОФИМОВА, přeložil Irina Sergejevna SVENCICKAJA. Moskva: Mysl', 1989. Научно-атеистическая библиотека. ISBN 5-244-00269-4.

symbolizuje věčné sloužení novorozeného a nově pokřtěného dítěte Bohu a všem lidem dobré vůle svými dobrými skutky a svým řivotem, který je v souladu s životem křesťana.

Po pomazání mirem a po pronesení všech motliteb kněz tělo novorozence otírá speciální žínkou, namočenou do posvěcené vody, se slovy: „«Оправдался еси. Просветился еси. Освятился еси. Омылся еси именем Господа нашего Иисуса Христа и Духом Бога нашего. Крестился еси. Просветился еси. Миропомазался еси. Освятился еси, во имя Отца, и Сына, и Святаго Духа, аминь».“¹¹ Tím se symbolicky smyjí všechny vnější znaky a symboly víry, od této chvíle si všechny dary víry nese novorozenec uvnitř sebe. Tyto dary mu dají sílu a podrží ho ve všech kritických situacích tak, aby se vždy zachoval správně a v souladu s pravoslavnou vírou.

Následuje proces ostříhání vlasů novorozence ze čtyř stran, položí je na voskovou podložku a tu nechává plout po vodě, do které byl novorozenec dříve ponořen. Stříhání symbolizuje pokoru k Bohu, jakožto i oběť, kterou novorozenec Bohu přináší za to, že může začít žít nový duchovní život.

1.4 SVĚCENÍ VODY

Výše jsem se již zmiňovala o tom, že voda, do které se novorozenec ponořuje, musí být posvěcená. Jak ale takové svěcení vody probíhá? Je to proces velmi důležitý a je hluboce spjat se samotnou svátostí křtu. Kněz žehná vodě a světí ji, pronáší motlitby. Ve vodě by se měly smýt všechny hříchy. Třikrát vodu pokřížuje a foukne na ni, přičemž pronáší motlitbu.

Voda je známá jako náboženský symbol již od pradávna. Z křesťanského pohledu lze její symboliku rozlišit takto: Voda je prvotní kosmický živel na planetě Zemi. Je známé, že Ježíš Kristus chodil po vodě. Zároveň je voda symbolem smrti a v neposlední řadě také symbol očištění a obnovy.

1.5 HISTORIE KŘTIN

Historii křtu se věnuje ve své publikaci Hanuš Nykl. „Křty byly jakožto očista od hříchů praktikovány již v překřesťanském období. Podle evangelií je prováděl Jan Křtitel,

¹¹ Как проходит Таинство Крещения. Правмир.ру [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>

od nějž křest přijal sám Ježíš Kristus. V raných křesťanských dobách byli křtění především dospělí. Ve skutcích apoštolů se však dočteme o křtech celých rodin, což s největší pravděpodobností zahrnovalo i děti. Křty dětí se s postupným rozšiřováním křesťanství začaly praktikovat stále častěji. V průběhu křesťanských dějin byla několikrát nastolena otázka, je-li možné křtít děti, jež si subjektivně nejsou vědomy významu obřadu. V pravoslaví je tento problém tradičně pojímán tak, že svátost křtu se neomezuje jen na subjektivní psychologickou stránku, ale má především kosmický a ontologický rozměr, a toho jsou stejnou mírou účastni jak dospělí, tak děti.¹²

Křest dětí se provádí zhruba osm dní po jejich narození. Při křtu dospělých obzvláště v rané církvi se velmi hledělo na datum křtu. „V rané církvi byly křty prováděny o Velikonocích, konkrétně na Bílou sobotu (jejíž název je ostatně odvozen od bílých křestních rouch neofytů). Později se křtilo také na některé další velké svátky – Lazarovu sobotu, Narození Páně, Zjevení Páně, Sestoupení sv. Ducha. Tato tradice se dnes zachovává pouze v případě křtu dospělých, děti jsou křtěny podle potřeby během většiny roku. V rané církvi měly křty velice slavnostní ráz; byly součástí liturgie a nedílně spjaty s eucharistií. Procesí neofytů kráčelo vedeno biskupem z baptisteria do chrámu na velikonoční jitřní, proto má křest velikonoční atmosféru, což se odráží např. na bílé barvě rouch křtícího duchovního. Naopak v současnosti jsou od liturgie odděleny a mají ráz spíše soukromý.“¹³

¹² NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9, str. 114

¹³ tamtéž

2 SVATBY

Svatební tradice se v Rusku drží již od nepaměti. Každý člověk si svoji svatbu představuje jinak. Někdo sní o velké tradiční svatbě v kostele se všemi známými a přáteli. Jiný touží po malé svatbě na radnici v rodinném kruhu. V následující kapitole se pokusím popsat jak svatební tradice, které kořenily již v dávné minulosti a které se stále dodržují, tak moderní podobu svatby.

2.1 ZÁSNUBY

Pokud se dva lidi rozhodnou, že se mají rádi natolik, aby po svém boku strávili zbytek života, musí udělat mnoho kroků pro to, aby své životy spojili svatbou. Prvním krokem jsou zasnuby. Zasnuby probíhají v domě rodičů nevěsty. Zúčastní se jich pouze nejbližší příbuzní, např. sourozenci. Druhý den po zasnubách zvou rodiče ženicha nevěstu spolu s jejími rodiči na sváteční oběd. „Ženich a nevěsta sedí u stolu vedle sebe. Po pravé ruce nevěsty sedí rodiče ženicha, po levé ruce ženicha rodiče nevěsty.“¹⁴ Při zasnubách daruje ženich nevěstě zasnubní prsten. Ten by měl být zlatý a s kamenem. „Кольцо на помолвку одевают на безымянный палец правой руки. И девушка носит кольцо на этом пальце до свадьбы. После свадьбы помолвочное кольцо носят на левой либо правой руке. Можно носить вместе со свадебным кольцом на одном пальце, можно одеть рядом. На практике девушки носят помолвочное кольцо на том пальце, на котором удобнее и эффектнее оно смотрится рядом с другими кольцами.“¹⁵

2.2 SVATEBNÍ OZNÁMENÍ

Čím kratší doba proběhne mezi zasnubami a svatbou, tím lépe. To samozřejmě neplatí, pokud se v jedné či druhé rodině drží smutek za nebožtíka nebo pokud je nějaký člen rodiny těžce nemocen. Pokud všechny tyto náležitosti proběhnou se souhlasem obou stran, obě rodiny rozesílají svatební oznámení svým příbuzným a blízkým. To ovšem neplatí o přátelích a známých nevěsty a ženicha, ty si na svatbu zvou oni sami. V svatebním oznámení je obvykle uveden přesný datum a místo svatebního obřadu a posílá se přibližně 3 týdny před svatbou, aby si pozvaný udělal na svatbu čas a stihl

¹⁴ ERKOEVA, T. Russkaïa svad'ba. Moskva: Èksmo press, 1998. ISBN 5878491001, str. 29-30

¹⁵ На какой палец одеть помолвочное кольцо. Колцапомолвка.ру [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: http://kolcapomolvka.ru/?page_id=32

nakoupit svatební dar. Je zvykem, že vážení rodinní členové a staří lidé jsou pozváni na svatbu osobně od nevěsty a ženicha. Ten, kdo pozvánku na svatbu obdrží, by měl poděkovat a okamžitě odpovědět, zda se svatby zúčastní a zda přijde sám, nebo s doprovodem.

2.3 ROZLUČKA SE SVOBODOU

Nedílnou součástí svatební tradice, která sahá daleko do minulosti, je takzvaná rozlučka se svobodou. Tzv. *девичник* vypadal v minulosti takto: „Девушки собирались у невесты дома, для того чтобы водить хороводы, шить свадебные подарки гостям, а также петь и плясать. Самой главной задачей такого торжества было осознание и принятие невестой конца ее девичества и приготвление к будущей семейной жизни. Как и сегодня в те времена, на девичник собирались ближайшие подруги и родственницы невесты – никаких знакомых мужчин. Девичник проводился несколько дней, причем невеста несколько дней рыдала, безудержно и искренне оплакивала свою независимость и молодость. Если у невесты плохо выходило, а подругам также не под силу было помочь – приглашали для этого профессиональную плакальщицу. Девушки пели грустные песни, прощались со своей подругой и дарili neveste na pamjat' nebol'shie parnye podarochki, simbolizirujušie molodyh“¹⁶ V dnešní době se jedná o klasický večírek, na který je nevěsta doprovázena svými nejlepšími přítelkyněmi. Probíhá buďto u nevěsty doma, nebo v nějakém klubu, hostinci apod.

Ženichova rozlučka se svobodou je v dnešní době spojena s velkým množstvím alkoholu. Chlapec si užívá svůj poslední den „na svobodě“. V minulosti byla tato rozlučka velmi podobná, měla pouze o trochu mírnější podobu „Мальчишник ранее назывался “молодечик”. Это слово походит от слова “молодец”. В день “молодечика” у жениха в доме собирались друзья, родственники, товарищи. Это были в основном посиделки, определенного сценария праздника не было.“¹⁷

¹⁶ МАЛЬЧИШНИК И ДЕВИЧНИК – ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. *Wedding.ua* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://wedding.ua/category/party/110/>

¹⁷ tamtéž

2.4 OBLEČENÍ

Nedílnou součástí svatebních příprav je oblečení snoubenců, přesněji řečeno oblečení nevěsty. V současné době se nevěsta odívá do šatů bílé barvy či do jiných světlých odstínů (např. krémové nebo champagne). Tato tradice ale nesahá do dávné minulosti, naopak je stará pouze méně než 200 let. Bílá barva se totiž považuje za barvu smutku a je spojená spíše s pohřby (viz kapitola pohřby) „Белый цвет далеко не всегда считался торжественным, более того, он вовсе не ассоциировался ни с чем позитивным. В Европе замуж выходили преимущественно в красном, зелёном, встречались и другие цвета. Белый же долгое время являлся цветом траура и скорби. Недаром европейские королевы носили белое во время траура, за что их называли Белыми Дамами“¹⁸.

Proto byla dříve oblíbená jiná barva svatebních šatů, a to červená. Šaty si nevěsty šily většinou samy a připomínaly národní kroje. „Славянские свадебные обычаи также не предполагали белого цвета для платья невесты. Традиционным для Руси считается красный цвет подвенечного наряда, ведь само название «красный» издревле означало с «красивый», «нарядный» — одним словом, лучший. Русские девушки на свадьбу надевали своё лучшее платье, оно могло быть красным, зелёным и обычно являлось воплощением национального костюма. Как правило, на Руси свадебное платье девушка шила себе сама. На это могли уйти месяцы и даже годы, но чем красивее было платье, чем искуснее оно было украшено, тем большей рукодельницей считалась невеста. Богато расшитое платье говорило о её усидчивости, что добавляло уверенности в том, что из девушки выйдет хорошая хозяйка.“¹⁹

Závoj je také důležitou součástí nevěstina oděvu. Správně by měl překrývat nevěstiny vlasy, obličej a mnohdy i celé šaty. Sundání závoje po obřadu bylo symbolické: „po окончании церемонии либо отец невесты снимал вуаль, передавая девушку жениху, либо жених поднимал или снимал вуаль, чтобы показать гостям красоту

¹⁸ ИСТОРИЯ СВАДЕБНОГО ПЛАТЬЯ: КОГДА БЕЛЫЙ ЦВЕТ СТАЛ ТРАДИЦИЕЙ? СКОПИРОВАНО С САЙТА: THE-WEDDING.RU. *Thewedding.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: the-wedding.ru

¹⁹ tamtéž

nevesty i poцелуем закрепить свое право на супружеские отношения. То есть снятие вуали было символом осуществления брака и обрядом, венчающим свадебную.²⁰ Závoj si nevěsta obléká pouze na svoji první svatbu. V dnešní době už závoj nemusí být striktně přes obličej a dlouhý, může být připevněn korunkou, nebo může chybět úplně a být nahrazen květinami, perlami či věnečkem.

Nevěsta drží v ruce puгét z květin, které by jí měl ráno před obřadem natrhat/zakoupit její nastávající. Typickými svatebními květinami jsou tulipány, pivoňky nebo růže, naopak mezi vhodné nepatří kamélie, měsíčky nebo narcisy, protože symbolizují smutek. Vždy ale záleží na vkusu nevěsty a na stylu celé svatby. Na konci svatby, před tím, než se novomanželé odeberou do společného lože, hodí nevěsta kopii svatební kytici mezi nezadané účastnice svatby. Svoji svatební kytici si nechává na památku. Podle tradice by ta, které puгét chytí, měla do roka strojit svoji vlastní svatbu. „Согласно традиции бросать букет подружкам невеста должна практически сразу после венчания/регистрации брака. Однако расставаться с цветами так рано не хочется, ведь предстоит еще фотосессия для молодоженов. Поэтому и подвязку, и букет сейчас бросают в самом конце торжества. Если и тогда расставаться с цветами не хочется, то используют заранее подготовленный дубль, что однако нравится не всем гостям. Многим кажется, что дублирующий букет не заряжается нужной волшебной энергией, которая и сулит счастье, любовь и скорый брак поймавшей его девушке.“²¹

Ženich má na sobě při svatbě oblek tmavé barvy a bílou košili, kravatu a boty ladící s oblekem a v klopě ozdobný kapesníček a kvítek, který ladí s kyticí nevěsty.

2.5 VÝKUP NEVĚSTY

Další významnou tradicí, která se dodnes drží a patří k velmi oblíbeným, je výkup nevěsty. Výkup nevěsty se považuje již za tradiční záležitost. Chystají ho obvykle svědkové. Výkup nevěsty sahá daleko do minulosti. „Эта церемония появилась еще в

²⁰ История свадебной моды: вуаль и фата. *Лафьянмод.ру* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://lafianmod.ru/svadebnaya-moda/115-vual-i-fata.html>

²¹ Свадебный букет невесты: традиции и современность. *Namewoman.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.namewoman.ru/svadba3/svadebniy-buket-nevesti-traditsii-i-sovremennost>

далеком прошлом. Хлебосольная Русь, которая обожала всякого рода праздники, устраивала целые спектакли из выкупа невесты. К выкупу очень долго готовились, составляли целые сценарии. Выкуп происходил следующим образом: Если жених был не из той деревни, что и невеста, при въезде в деревню, где жила невеста, сельчане преграждали дорогу жениху и требовали выкуп за невесту. Бывало, что на пути у жениха делали преграду из бревна, которое было уложено на специальные козлы. У бревна стояли родственники невесты и требовали выкуп. Жених с дружкой должны были показать свои умения. Например, им предлагалось перепилить бревно. Все это сопровождалось шутками, песнями и смехом повсюду. Когда бревно перепиливали, то их хвалили и давали воду умыться, а потом полотенце давали. После того, как дорога была свободна, жених продолжал свой путь к невесте. Но у ворот дома, где жила невеста, ждали родственники, которые не пускали в ворота жениха. Жених и дружка долго стучали в ворота, затем, уже во дворе, от них требовали выкуп. Деткам конфетки, взрослым шампанское или деньги. Некоторые родственники могли загадки загадать жениху. С помощью дружки жених отгадывал загадки и становился все ближе на пути к невесте. Перед женихом сидели девушки, накрытые большими одинаковыми платками. Нужно было угадать, где же именно невеста. Жених ходил и выбирал, чтобы не ошибиться. Затем, после того, как жених нашел невесту, его сажали за стол. Под образа на княжеское место. Жених должен был выкупать его. Заплатив выкуп, жених садился возле невесты на одну с ней подушку. Всех звали к столу.²²

V dnešní době se nevěsta vykupuje ve většině případů sladkostmi, květinami, někdy penězi. Jedná se o jakousi hru, zábavu před svatebním obřadem. Jsou do ní zapojeni jak přítelkyně nevěsty, tak i sousedi, rodina...žених musí splnit několik úkolů a uhodnout hádanky, aby nevěstu vykoupil. Žених například musí odpovědět na tyto otázky:

Kdy a kde jste se seznámili? Jaká je oblíbená vůně nevěsty? Jaká je barva očí nevěsty? Jaké je celé jméno tvé budoucí tchýně? Co má nevěsta nejradši-moře, les, nebo hory? Atp.

²² Выкуп невесты. История обряда. *Микашевичи* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://mikashevichi.ru/rest/female-features/1140-vikup.html>

Mezi další úkoly patří například úkoly fyzického charakteru (přelézání či podlézání různých překážek), tvůrčí úkoly (složit svojí ženě básničku či zazpívat písničku) a jiné.

2.6 ZDOBENÍ AUT

Po výkupu nevěsty a po požehnání od rodičů se všichni vydávají k místu, na kterém se bude samotný obřad konat. Nevěsta i ženich jedou obvykle každý zvlášť ve svém autě, zatímco ze svatby už jednou dohromady. Auta bývají zdobena nejrůznějšími pentlemi, mašlemi a květy, dále také panenkou a panáčkem oblečených do svatebních šatů, různými plyšáky, labutěmi. V tomto ohledu se meze nekladou. Všechna auta ve svatební koloně jsou ozdobena stejně, aby bylo poznat, že auta patří k sobě. Zvykem je také hlasitě troubit cestou na svatbu.

2.7 SVATBA NA MATRIČNÍM ÚŘADĚ

Svatba na matričním úřadě může mít zdánlivě pro někoho oficiálnější charakter. Rozhodnou se pro ni ve většině případů ti, kteří nevyrostali ve věřící rodině, nebo jim prostředí kostela zkrátka nevyhovuje. Na matriční úřad se musí přijet minimálně 30 minut před samotným obřadem. Všichni účastníci svatby se jsou posadit do oddávající místnosti, zůstanou pouze ženich, nevěsta, jejich svědkové a fotograf, kteří do posledních minut před svatbou vyřizují nejrůznější formality. Seznamují se s oddávajícím, nechávají nahlédnout do svého pasu, podepisují dokumenty, jsou seznámeni s tím, jak celý obřad bude probíhat.

Celý obřad trvá asi 15 minut. Oddávající pronese sváteční řeč. Je na snoubencích, jestli chtějí dlouho či krátkou, nebo zda si ji budou chtít připravit a zkontrolovat ještě před obřadem. Po této řeči pronese věty: Berete se zde přítomného _____ za svého právoplatného manžela/za svoji právoplatnou manželku. Potom se manželé a svědci podepíší do matriční knihy, následuje výměna snubních prstýnků.

В ЗАГСе жених стоит справа от невесты; сроя, слушают объявление и напустствие работника ЗАГСа и гости. Колца, заранее переданные сотруднику,

надевают оиске того, как брачующиеся распишутся в книге актов о браке. Сначала жених надевает колцо невесте, затем- невеста жениху.²³

Po výměně prstýnků jsou manželé prohlášeni za muže a ženu, políbí se a zazní hymna, při které všichni povstanou. K nově uzavřenému manželství vám pográtuluje oddávající, poté rodiče a poté všichni ostatní. Následuje vyfocení společné fotografie, závěrečné slovo oddávajícího a odchod z matričního úřadu.

2.8 CÍRKEVNÍ OBŘAD

Při církevním obřadu si dva lidé své ano řeknou v přítomnosti nejen všech svých známých, ale také v přítomnosti Boha. „В православном катехизисе дается следующее определение этого Таинства:

Брак есть Таинство, в котором при свободном пред священником и Церковью обещании женихом и невестой взаимной супружеской верности благословляется их супружеский союз во образ духовного союза Христа с Церковью и испрашивается им благодать чистого единодушия к благословенному рождению и христианскому воспитанию детей.“²⁴

Aby mladý pár mohl uskutečnit církevní obřad, musí splnit mnoho přísných pravidel. Církevní sňatek například nemohou mít lidé, kteří uzavírají např. druhé manželství. „Нравственная связь, союз любви и внутреннее единство между супругами при этих условиях являются настолько крепкими, что их не может ослабить самая смерть. С этой точки зрения может быть признано нравственное достоинство только за первым браком. Второй брак — «удержание от блуда», свидетель о невоздержании чувственности, «не побеждаемой духом, как следует истинному христианину, по крайней мере после удовлетворения чувственной потребности в первом браке».“²⁵ Církevní obřad není povolen ani v tom případě, pokud je jeden ze snoubenců (nebo dokonce oba) ateista či pokud není pokřtěn. Dále se církevní

²³ PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136.

²⁴ О ТАИНСТВАХ. ТАИНСТВО БРАКА. *Pravoslavie.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravoslavie.ru/put/060501124410.htm>

²⁵ tamtéž

obřad neuskutečňuje, pokud jeden ze snoubenců vyznává jinou víru, než křesťanskou (např. muslimskou, buddhismus apod.).

Vybrat si svůj svatební den není úplně jednoduché. Existují totiž přísná pravidla, podle kterých se církevní sňatek nemůže uskutečnit v těchto dnech:

„Венчание не совершается:

- 1) в течение всех четырех многодневных постов;
- 2) во время Сырной седмицы (масленицы);
- 3) на Светлой (Пасхальной) Седмице;
- 4) в период Святков: от Рождества Христова (7 января по н.ст.) до Крещения Господня (19 января по н.ст.);
- 5) накануне двенадесятых и великих праздников;
- 6) накануне постных дней - среды и пятницы, а также по субботам в течение всего года;
- 7) накануне и в день праздника Усекновения главы Иоанна Предтечи (10 и 11 сентября по н.ст.);
- 8) накануне и в день праздника Воздвижения Креста Господня (26 и 27 сентября по н.ст.);
- 9) накануне престольных праздников того храма, в котором планируют совершить Таинство.²⁶

Církevní sňatek se provádí až po uzavření manželství na matričním úřadě na základě oddacího listu. Oddávat v církvi může pouze kněz. „Церковь, чада которой, являясь гражданами своего государства, должны быть законопослушными, не требует от верующих пренебрегать государственной регистрацией брачного союза. Напротив, она требует от них подчинения в этом вопросе государственной власти и исполнения установленного государством порядка. К сожалению, и по сей день.

²⁶ Таинство Брака (Венчание). *Bogoslovy.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.bogoslovy.ru/tainstva6.htm>

Церковь и государство отделены друг от друга и по этой причине венчание не является для государства законным браком. Поэтому верующие вынуждены сначала зарегистрировать брак перед государством и только после этого идти за благословением в храм.²⁷

Před obřadem je nutné, aby se oba snoubenci vyzpovídali. Vyzpovídat se je velmi důležité - zajišťuje to čistotu manželského svazku před Bohem. „Венчание - это не просто красивый обряд, это особое благословение Церкви вступающим в семейную жизнь. И очень важно приступить к нему подготовленным, чистым, без обмана, чтобы оно совершилось не в осуждение, а во спасение души. Тогда семейная жизнь будет иметь прочное, незыблемое основание. И все молитвы, произнесенные в этот день в храме, принесут свои благие плоды.“²⁸

A jak samotný církevní obřad probíhá? Rozděluje se na dvě části, tzv. *обручение* a *венчание*.

Обручение začíná tím, že kněz požehná nejprve ženichovi, potom nevěstě se slovy "Во Имя Отца, и Сына, и Святого Духа" a podá jim zapálené svíce. Ženich a nevěsta se třikrát pokřijí a potom přijmou od kněze svíce. „Зажженные свечи, которые держат в руках жених и невеста, знаменуют ту любовь, которую они отныне должны питать друг к другу и которая должна быть пламенна и чиста. Зажженные свечи знаменуют также целомудрие жениха и невесты и пребывающую благодать Божию.“ Kněz pronáší několik modliteb s prosbou, aby Bůh požehnal snoubencům. Poté bere do ruky prsten, třikrát je pokřijí a dává je ženichovi se slovy: "Обручается раб Божий (имя жениха) рабе Божией (имя невесты) во имя Отца, и Сына, и Святого Духа"²⁹. To samé se děje i s nevěstíním prstenem. „Кольца имеют при обручении очень важное значение: это не просто дар жениха невесте, а знак неразрывного, вечного союза

²⁷ Таинство Брака (Венчание). Bogoslovy.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.bogoslovy.ru/tainstva6.htm>

²⁸ Таинство венчания. *Православное закамье* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravchelny.ru/documents/venchanie/>

²⁹ КАК ГОТОВИТЬСЯ К БРАКОВЕНЧАНИЮ. *Kazan.eparhia.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://kazan.eparhia.ru/talks/ask/?ID=10514&rnd=38898,6337847222>

между ними. Кольца кладутся на правую сторону святого престола, как бы перед лицом Самого Господа Иисуса Христа. Этим подчеркивается, что через прикосновение к святому престолу и возлежание на нем они могут принять силу освящения и низвести на брачующихся благословение Божие. Кольца на святом престоле лежат рядом, выражая тем самым взаимную любовь и единение в вере жениха и невесты.³⁰ Nastává výměna prstýnků mezi snoubenci. Ta probíhá celkem třikrát, protože tak ctí svatou trojici.

Dostáváme se k druhé části obřadu, kterou je венчание. Ženich a nevěsta slavnostně přicházejí se zapálenými svícermi doprostřed chrámu. Před nimi stojí oddávající. V kostele nechybí ani sbor. „Хор встречает их пением псалма 127, в котором пророк-псалмопевец Давид прославляет благословенное Богом супружество; перед каждым стихом хор поет: "Слава Тебе, Боже наш, слава Тебе".³¹

Ženich s nevěstou se postaví na na podlaze rozložený koberec bílé či růžové barvy. Na analogu (vysoké dřevěné stoličce, která slouží jako odkládací plocha) je poležen kříž, Evangelium a korunky. Nastává dialog mezi knězem a ženichem, hned potom mezi knězem a nevěstou. Ten vypadá takto: „Имеешь ли ты искреннее и непринужденное желание и твердое намерение быть женою этого (имя жениха), которого видишь перед собою?" - "Имею, честный отче". "Не связана ли обещанием другому жениху?" - "Нет, не связана".³²

Tím potvrdí ženich a nevěsta Bohu i církvi svoji touhu vstoupit do manželství. Po několika motlitbách nastává nejdůležitější chvíle celého obřadu. Kněz vezme do ruky korunu, nechává ji políbit ženichem, požehná mu a podrží mu ji nad hlavou (nebo požádá svědky, aby mu ji drželi nad hlavou). Při tom pronáší větu: "Венчается раб Божий (имярек) рабе Божией (имярек) во имя Отца, и Сына, и Святого Духа".³³ To samé platí i pro nevěstu. Oběma je znovu žehnáno a oba musí políbit ikonu Ježíše Krista a Panny Marie. Korunky symbolizují fakt, že si jsou nyní manželé král a královnou jeden pro druhého. V tuto chvíli stojí manželé tváří tvář Bohu a tváří v tvář církvi. Nastává

³⁰ КАК ГОТОВИТЬСЯ К БРАКОВЕНЧАНИЮ. *Kazan.eparhia.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://kazan.eparhia.ru/talks/ask/?ID=10514&rnd=38898,6337847222>

³¹ tamtéž

³² tamtéž

³³ tamtéž

nejdůležitější minuta z celého obřadu, ve které Bůh skrze kněze žehná manželskému svazku. „Священник говорит: "Господи, Боже наш, славою и честью венчай их!". При этих словах он, от лица Бога, благословляет их. Это молитвенное возгласение священник произносит трижды и трижды благословляет жениха и невесту. Все присутствующие в храме должны усиливать молитву священника, во глубине души должны повторять за ним: "Господи, Боже наш! Славою и честью венчай их!".³⁴

Kněz dává novomanželům celkem třikrát napít vína, oběma z jednoho poháru. Nejprve pije muž, jakožto hlava rodiny, poté pije žena. Když se manželé napijí vína, kněz spojí pravou ruku nevěsty a pravou ruku ženicha a na ně položí svojí ruku. Tím je před Bohem spojuje navěky. Manželé se spojenýma rukama obejdou třikrát analog, což značí věčnou cestu spolu, která jim právě začíná. Nakonec manželé pokleknou, nevěsta políbí ikonu Panny Marie a ženich ikonu Krista spasitele. Tyto ikony si manželé odnášejí domů.

2.9 SVATEBNÍ PROCHÁZKA

Mezi svatebním obřadem a hostinou chodí manželé buďto sami, nebo s příbuznými a kamarády na procházku. Při té si pořídí několik fotografií do rodinného alba a navštíví místa, která jsou nějakým způsobem důležitá pro jejich vztah- např. navštíví místo, kde se poprvé setkali apod. Při příchodu domů je čeká matka nevěsty, která je vítá chlebem a solí. Oba manželé si utrhnou chléb a namočí ho do soli. Říká se, že ten, kdo si utrhne větší kousek chlebu, bude hlava rodiny. Manžel svoji ženu přenáší přes práh, což by jim měla zajistit společné štěstí. Samozřejmě nechybí ani alkohol. Sklenkou vodky si všichni připijí na štěstí novomanželů.

2.10 SVATEBNÍ HOSTINA

Následuje svatební hostina. Ta se koná buďto v nějaké restauraci, nebo v domě novomanželů. Manželé by správně měli osobně vítat každého hosta, děkovat mu za to, že na hostinu přišel a převzít svatební dar, který hosté obvykle na hostinu přinesou. Dar většinou bývá praktického charakteru, a to buďto dar finanční, nebo nějaký dar do společné budoucnosti (např. kuchyňský spotřebič). Dar se odkládá na speciální, tomu určený stůl. Pokud se někdo z hostů rozhodne darovat něco většího, co by se na stůl nevešlo (např. automobil), nechává ho doručit manželům domů asi dva dny před svatbou.

³⁴ КАК ГОТОВИТЬСЯ К БРАКОВЕНЧАНИЮ. *Kazan.eparhia.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://kazan.eparhia.ru/talks/ask/?ID=10514&rnd=38898,6337847222>

Dříve trvala svatební hostiny klidně i tři dny. Dnes to bývá většinou jedno odpoledne a jeden večer, který je spojen s jídlem a alkoholem a celkově dobrou zábavou. Zatímco dříve měl výběr jídla symbolický význam, dnes už se manželé orientují spíše podle jejich chuti a trendů. „К свадьбе по традиции выпекали два пирога – один готовили в доме невесты, второй, соответственно, в доме жениха. Невестин пирог украшали различными цветами, что символизировало красоту девушки, ее нежность, чистоту, невинность. Женихов пирог был украшен человеческими фигурками, означающими семью. Нередко «на счастье» в курник клали неочищенные куриные яйца, курицу могли запечь вместе с костями. Если новобрачные не имели возможности приготовить пирог с куриным мясом, то пекли его с начинкой из пшена и грибов, с репой.“³⁵

Nyní platí pro svatební tabuli to, že se postupuje od studených pokrmů k teplým, od lehkých předkrmů k těžším a sytějším jídlům. Předkrmy mohou sestávat z různých druhů salátů, z kaviáru, mořských plodů, ryb. Před hlavním jídlom se také zakusují sýry, uzeniny, houby. U hlavního chodu je podstatné, aby se dalo snadno krájet příborem a ne rukama.

Po celou dobu jsou na stole nápoje, a to alkoholické (šampaňské, víno, vodka) i nealkoholické (kvas, minerální vody).

Svatební hostina se nemůže obejít bez svatebního dortu. Bývá většinou několikapatrový, velmi zdobený. Řezání dortu se chopí vždy ženich s nevěstou dohromady, ženich uchopí nůž a nevěsta mu položí svoji ruku na jeho. Spolu uříznou šest kousků - pro sebe a své rodiče. Potom si nevěsta ukousne z ženichova kousku dortu a naopak, aby dokázali, že jsou připraveni dělit se o věci na společné cestě životem.

Svatební hostinu po celou dobu provází dobrá nálada a zábava. Na většině hostin hraje kapela a pár tančí svůj první svatební tanec.

„Každá svatba má svého organizátora, kterému říkají tamada (тамада). Může to být někdo z rodiny nebo přátel, ale většinou se vyplatí si pozvat profesionála. Je to člověk, který se stará o zábavu a hladký průběh hostiny. Měl by to být schopný organizátor a bavič. Musí umět vycítit, kdy je vhodná příležitost na přípitek či k tanci, jestli je vhodné

³⁵ Блюда на русской свадьбе. Взгляд в историю. *1001eda.com* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.1001eda.com/blyuda-na-russkoj-svadbe-vzglyad-v-istoriyu>

hrát pomalé písně nebo rychlé, či zda už přišel čas na hry. Musí umět naladit uvolněnou atmosféru a plnit každé přání novomanželů. Zpívá písničky, recituje básničky nebo třeba stanovuje pravidla chování na svatbě.“³⁶

Hry a různé soutěže se považují na svatební hostině za žádoucí. V první polovině večera se jedná spíše o hry, které se dají hrát u stolu. Zde jde například o hru harmonika, při které se novomanželům skládá na památku básnička. Člověk napíše vždy jeden rým a ohne papír tak, aby ho jeho soused nemohl vidět, potom napíše druhý rým a pošle ho sousedovi. Vzniká tak báseň, která se sice rýmuje, ale nedává smysl. Když potom novomanželé dostanou papír, musí ho rozložit jako harmoniku, aby si báseň mohli přečíst.

S postupujícím večerem a s přibývajícím alkoholem se hry postupně uvolňují. Mají za úkol hlavně pobavit ostatní hosty. Druhým příkladem více uvolněnější hry může být například hra Dobrou chuť, kdy se vybere několik smíšených párů. Páry mezi sebou závodí o to, kdo dříve sní dlouhou okurku, kterou začnou jíst každý z jedné strany a nemohou si při tom pomoci rukama. Hra jde ještě přiostrřit, a to tím, že mají páry zavřené oči, tudíž nepoznají, že na druhém konci jí okurku osoba stejného pohlaví.

Her by ovšem mělo být pouze omezené množství. Účastníci svatební hostiny si většinou formu zábavy najdou sami. Někdo si rád popovídá, zakouří, připije na zdraví novomanželům. Jiný zase rád tančí a zpívá, jiný si užívá všechny druhy jídel, které jsou na oslavě připraveny.

Velké oblibě se ovšem těší tzv. svatební aukce, během které se draží například svatební dort, nebo tanec s nevěstou. Hosté přihazují do fondu, který pak pomáhá novomanželům s finanční situací.

2.11 SVATEBNÍ NOC

Svatební noc je pro většinu novomanželských párů velmi důležitá. Odebírají se na ni ze svatební hostiny dříve, než odejdou ostatní hosté. V současné moderní době je vše jinak. Manželé spolu ve většině z případů žili a spali v jedné posteli už před svatbou. Vzhledem k tomu, že existují antikoncepční metody, není nutné, aby se o svatební noci zplodilo dítě. Svatební noc je hlavně o tom, že manželé poprvé ulehnu do společného

³⁶ HAFIJČUKOVÁ, Ivana. *Ruské svatební tradice* [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: http://theses.cz/id/nj0xti/Rusk_svatebn_tradice.pdf

lože pospolu, jako muž a žena. Je to výjimečný zážitek, na který si manželé pamatují po zbytek života. Jejich lože většinou zdobí kvítky růží, zamilované labutě vyrobené z ručníku apod. U lože bývá přichystáno víno a drobné pokrmy, např. ovoce.

Ne vždy ale byla svatební noc takto ideální. Byla určena pouze k zplození potomka a často ji organizovali rodiče ženicha. Odvedli je uprostřed svatební hostiny, vystrojili jim lože např. v chlévě nebo v tzv. *бaнe*. Celá místnost se před aktem vysvětila, pod postel se dával např. pohrabáč a pod polštář bič, aby se předešlo uřknutí, do postele se potom vkládaly byliny přivolávající plodnost. Celý akt měl rituální charakter, novomanžele na lože doprovázeli příbuzní, kteří zpívali různé intimní písně a recitovali básně, které bránily uřknutí a napomáhaly plodnosti. U vchodu do místnosti stál strážce, který zabraňoval zlým duchům (a také opilým hostům) vstoupit do místnosti. Nevěsta se odívala do speciálního bílého prádla a košilky, které druhý den spolu s prostěradlem musela ukázat svému muži a jeho rodině. Pokud se na prostěradle objevily krvavé skvrny jako znak ženiny nevinosti, bylo vše v pořádku. Pokud ne, ženich měl právo nevěstu i celou její rodinu zavrhnout.

2.12 SVATEBNÍ TRADICE A POVĚRY

Celou svatbu doprovází různé pověry a pořekadla, kterými se dodnes novomanželé i jejich okolí řídí. Pokusím se nyní uvést několik z nich, ať už souvisejí s nevěstinými šaty, nebo se svatební hostinou.

2.12.1 OBLEČENÍ:

- Rukávy u svatebních šatů by měly být dlouhé. Ženicha a nevěsta by se do tebe doby, než budou manželé, neměli dotýkat holýma rukama
- Nevěsta by na svatbě měla mít něco nového, starého, půjčeného a modrého. Nosí to štěstí (převzáno od západních kultur)
- Spodní prádlo pod šatami by mělo být bílé. Ukazuje to nevěstiny čisté úmysly
- Doplnky by měly být z tyrkysu. Tento kámen symbolizuje manželskou věrnost
- Aby se nevěstě žilo v manželství dobře, náušnice by jí měla nandat šťastně zadaná kamarádka

2.12.2 PRSTENY:

- Prsteny by měly být obyčejné, hladké, ze stejného materiálu. Symbolizují rovnost v manželství
- Protože prsteny chrání manžele od všeho zlého, od nemoci, od nepřátel, neměly by se prsteny nikdy z ruky sundávat
- Prsteny by se nikdy neměly vyrobit z roztavených a narušených kovů, i kdyby to měly být například snubní prsteny rodičů. Nosí to smůlu
- Aby manželství vydrželo, do svatby by měly být svatební prsteny u sebe. Někteří dokonce zalévají prsteny do vody a nechávají je v kostce ledu v mrazáku
- Velký pozor by se měl dát na to, aby snubní prsteny nespadly na zem během obřadu ani před ním. Značí to krátkou životnost manželství

2.12.3 DATUM SVATBY

- Není dobré mít svatbu v lednu, protože žena brzy ovdoví, v květnu, protože žena uvidí zradu ve vlastním domě, nebo například v říjnu, to budou mít manželé těžký a smutný život
- Dobrymi měsíci jsou naopak červen, v kterém líbánky budou trvat cel měsíc, srpen- váš muž bude vaším dobrým přítelem, nebo v prosinci, kdy vaše láska bude každým rokem větší a silnější
- Pokud se svatba bude konat v pondělí, budou manželé bohatí, pokud v úterý, budou zdraví a pokud ve středu, budou manželé šťastní
- Naopak špatně dny jsou čtvrtek a pátek, dále taky 13. v jakémkoli měsíci

2.12.4 SVATEBNÍ DEN

- Drobná nehoda při svatbě nosí štěstí do manželství (např. pokud si nevěsta šlápne na šaty a upadne)
- Špatné počasí nosí obvykle štěstí
- Pokud nevěsta ve svatební den pláče, bude žít ve šťastném manželství
- Pokud chtějí žít manželé v blahobytu, měla by si nevěsta do pravého střepečku vložit minci. Tu by pak manželé měli po celý život ochraňovat

- Po novomanželech se hází mince, což přináší bohatství, zrníčka rýže nebo pšenice, což značí plodnost, okvětní lístky růží, což přináší do vztahu romantiku a taky bonbony, ty zase do vztahu přináší sladkost
- Na svatbě by se měly svázat dvě lahve šampaňského k sobě stužkou. Tyto lahve se nesmějí vypít na svatbě. Novomanželé si je schovají a vypijí jednu při výročí svatby a druhou, když se jim narodí první dítě
- Aby se určilo, kdo bude mít v rodině hlavní slovo, láme se chléb nebo karavan. Ten, kdo utrhne větší kousek, bude hlava domu

2.12.5 HOSTÉ

- Žádná z nevěstinyých kamarádek by si v zrcadle neměla stoupnout před nevěstu. Ta, která to udělá, jí odvede ženicha
- Pokud nevěsta chce, aby se její nezadaná přítelkyně brzy vdala, poprosí ji, aby jí sundala závoj

2.13 SVATEBNÍ CESTA

Po svatbě zažívají novomanželé nejkrásnější měsíc v životě. Tomuto měsíci se rusky říká medový měsíc. Odkud se vzal tento název? V minulosti bylo zvykem darovat novomanželům soudek medu. Ten pak v průběhu celého měsíce jedli spolu. „А все потому, что на Руси была в далекие времена традиция молодым супругам в день свадьбы дарить бочонок с медом. Но и это не все. В течении следующего месяца, начиная от даты бракосочетания молодые должны были его весь скушать. Так и появилось название: «медовый месяц», то есть месяц употребления меда молодыми.“³⁷

V dnešní době vyražejí novomanželé většinou někam na dovolenou, např. k moři. Po celý měsíc si užívají jeden druhého a zažívají romantické chvíle. Někdo si rád užívá romantiku a navštěvuje např. různé evropské metropole, známá jako města lásky (např.

³⁷ ПОЧЕМУ МЕДОВЫЙ МЕСЯЦ НАЗЫВАЕТСЯ МЕДОВЫМ. *Pasecka.ru* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pasecka.ru/dlya-novichkov/poleznye-stati/83-med-molodim>

Paříž či Verona), jiní mají rádi sport a adrenalin a jedou rádi např. na hory, potápět se k moři apod.

3 POHŘBY

Se smrtí blízké osoby je spjat nejen velký smutek, ale také starosti s organizací smutečního obřadu. O tu se starají vždy nejbližší příbuzní. Je pouze na nich, zda pohřeb budou chtít soukromý a v rodinném kruhu, nebo zda to bude velký pohřeb se všemi tradičními náležitostmi. V této kapitole se pokusím popsat, jak vypadá nejen malý rodinný pohřeb v současnosti, ale také ten tradiční, jehož základy jsou ukotveny v hluboké minulosti.

S velikostí pohřbu souvisí parte, které se v případě velkého pohřbu nechává otisknout do místních novin. S pohřbem většinou pomáhá velké množství lidí- od příbuzných, kamarádů, až po nadřízené v práci, ve které nebožtík pracoval. Samozřejmostí je, že se na smuteční obřad lidé zahalují do černé barvy, nemluví nahlas a nesmějí se.

Tradiční pravoslavný pohřeb se skládá z mnoha rituálů. Pohřeb jako takový, pokud mluvíme o pohřbu s původními tradicemi, bychom si mohli rozdělit na několik etap. První etapou je příprava mrtvého do rakve, tedy příprava mrtvého na jeho cestu k Bohu. Tato etapa se skládá z několika symbolických úkonů. Smrt je vnímána jako cesta k posmrtnému životu, a proto mrtvého mnozí připravují na dalekou cestu, kterou bude muset zdat.

3.1 OMÝVÁNÍ MRTVÉHO

Jedním z prvních úkonů je omývání. To má nejen hygienickou funkci, ale také funkci očištnou. Podle pravoslavné víry musí mrtvý přijít k Bohu nejen s čistým tělem, ale také s čistou duší. O proces umývání se dříve starala zvláštní skupina lidí, tzv. *омывальщики*. Do této skupiny patřili staré panny a svobodní mládenci, kteří nebyli hříšní, tzn., že neměli žádné intimní vztahy s opačným pohlavím. Pokud tito lidé nebyli právě v dosahu mrtvého, mohli ho omýt i jiní lidé, kteří však nesměli být žádným způsobem příbuzní nebožtíka. Tak například matky nesměly omývat své mrtvé dítě, protože by se do vody vmísily matčiny slzy. Podle křesťanské víry dítě vstupuje do rajske zahrady a matčina slza by mohla dítě spálit, a dítě by tak do rajske zahrady vstoupit nemohlo.

Toto omývání mělo dříve až magický charakter. Omývání probíhalo na prahu pokoje mrtvého. Nebožtík se položil na kousky slámy nohama směrem k peci. Omyli ho většinou dvakrát až třikrát teplou vodou s mýdlem, kterou nabírali z nového hliněného hrnce. Všechny věci, které se k umývání použily- hrnec, mýdlo, voda, kartáč-se musely po obřadu

okamžitě zahodit. Přenesla se na ně totiž síla mrtvého. Vodu, kterou nazývali tzv. mrtvou vodou, vylili okamžitě po skončení rituálu do rohu zahrady, tam, kde nerostou žádné rostliny, ani nechodí žádní lidé. Stejně tak se postupovalo i s vodou, kterou umývali nástroje, které při obřadu použili. Hliněný hrnec se odnesl do rokle nebo na okraj pole, kde většinou stála nějaká kaplička nebo křížek. Hrnec u křížku buďto nechali, nebo rozbili na kousky. Hlavním cílem těchto počinů bylo vyvarování se toho, aby se nebožtík nevrátil a nestrašil své příbuzné a svoji rodinu jako duch. V dnešní době dochází k omývání mrtvého nejčastěji v márnici a jen ojediněle můžeme vidět старушки-обмывалки, a to zejména na vesnicích.

3.2 OBLÉKÁNÍ MRTVÉHO DO RAKVE

V márnici také probíhá proces oblékání mrtvého do rakve. Mrtví se oblékají do nového oblečení. Novota je v této záležitosti synonymem pro čistotu duše - duše by měla z těla odcházet bez hříchů a čistá, tak jako na svět duše přišla. Mnozí staří lidé si své nové oblečení do rakve pořizují ještě během svého života. Oblečení do rakve by mělo mít černou barvu pro muže a bílou barvu pro ženu. Bílá barva má původ již ve středověkém Rusku. Tam se pohřbívalo pouze v bílé, a to proto, že se bílá jednak považovala za barvu s mládenecky čistou duší bez hříchu, a jednak se do bílého plátna odívalo původní ruské obyvatelstvo. V důsledku ekonomické krize a špatné finanční situace některých rodin se již pohřbívá i ve starém - žena v šatech nebo blůze a sukni ve světlém tónu a muž v tmavém obleku s kravatou. Zvláštní skupinu, co se odívání do rakve týče, tvoří mladé a nesezdané dívky. Pohřeb pro takovou dívku se podobá svatebnímu obřadu. Dívce se oblečou bílé šaty, podobné těm svatebním a ve smutečním průvodu se zpívají svatební písně. Dívce (ale i neoženěnému mrtvému chlapci) se navlékal na prsteníček pravé ruky zásnubní prsten. Na smuteční hostině se pije šampaňské na památku dívky, tak, aby hostina co nejvíce připomněla svatební hostinu.

„Согласно церковным правилам, после смерти тело человека омывают теплой водой. После того как эта процедура завершится, на покойного одевают чистую и новую одежду. Затем его кладут в гроб, лицом вверх, помещая под голову подушку.

Глаза и рот покойного нужно закрыть, а руки сложить крестообразно, причем правую положить на левую.“³⁸

3.3 RAKEV

Rakev mrtvého by měla co nejvíce připomínat postel. K výrobě rakve se používají různé druhy dřeva, nikdy ovšem ne osika. V bohatších rodinách se můžeme setkat s tím, že se do rakví nechávají vyrábět i skleněná okénka. Rakev by se měla sestávat z měkkého čalounění, bílého potahu, polštáře a přikrývky. Některé starší ženy sbírají různé copy vlasů, aby jimi vycpaly polštář do rakve. Na správném pravoslavném pohřbu by se do rakve podle tradice měl vložit křížek, korunka na čelo mrtvého a to pravé ruky by se měla vložit napsaná nebo vytištěná modlitba, která mrtvého zprošťuje všech jeho hříchů.

Do současnosti se uchovává tradice, podle které se mrtvému do rakve vkládají věci, které mu pomůžou při dlouhé cestě k Bohu. „Много остатков от былой жизни народов рассеяно по белому цвету в полях, лецах, озерах, реках; но лучше всего обтврды знакясняот старину древние могилы. Хороня покойника, люди всегда думали, что отправляют его на новое житье подобно настоящему, но гораздо худшее. Поэтому снаряжали покойника в лучшее убранство и клали с ним в могилу все, что ему нужно было и при жизни, да по временам приносили ему на могилу покормку.“³⁹

Do dnešní doby se rakev natírá různými barvami. Ty se liší podle toho, kdo zemřel. Pokud je mrtvý staršího věku, rakev je natřená červenou barvou s černým lemem, pokud zemřou děti, rakev má růžovou barvu a černý lem, pokud zemřou mladí lidé, rakev bývá bílá s černým lemem. Samozřejmě na každém pohřbu jsou věnce s nápisy a květiny, které se rozmisťují okolo rakve. Pokud byl nebožtík za svůj život odměněn nějakou medailí nebo vyznamenáním, jsou medaile vystaveny na červeném polštářku vedle rakve.

³⁸ Православные традиции похорон. *Ритуальные услуги.рф* [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: http://xn--73-6kcmjqdvbs3arioec5kqa.xn--p1ai/pravoslavnye_tradicii_pohoron.php

³⁹ PANKEEV, Ivan. *Obychai i traditsii russkogo naroda*. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 499

3.4 VYNEŠENÍ TĚLA K HROBU

Tzv. druhou etapou můžeme označit samotnou cestu k posmrtnému životu. Do této etapy můžeme zařadit například vynášení těla, opěvování v kostele, smuteční průvod na hřbitov. Když člověk zemře, většina rodin se jako první postará o to, aby bylo tělo odneseno do márnice. Tam probíhají i veškeré procesy, o kterých jsme mluvili již v první etapě. Avšak stále ještě existuje velké množství věřících rodin nebo rodin, které žijí na venkově a místo odvezení těla do márnice se o něj starají doma. Říká se tomu modlitby «на исход души». Při těchto modlitbách se drží tradice nočního bdění u nebožtíka. „В тех случаях, когда не приглашается священник, Псалтирь или другие священные книги читаются верующими мирянами. Зачастую даже бывает, что ночные бдения старушек возле умерших ровесниц не сопровождаются чтением христианских текстов, а проходят в самых обычных воспоминаниях или беседах – «я посидела у гроба, и у меня посидят».⁴⁰

Jednou z velmi rozšířených částí domácího smutečního obřadu je пищевая жертва, při které se nechává kousek chleba a panák vodky na místě, kde obvykle sedává mrtvý. Dříve se tyto potraviny nechávaly jako jakási oběť Bohu, v dnešní době slouží spíše jako zbavení se stresu a ulehčení ztráty blízké osoby. Dále se u hlavy mrtvého, v rozích rakve a u ikon zapalují svíčky.

Před tím, než se rakev vynese na smuteční pochod, dostává nejbližší rodina 15-20 minut na to, aby se s mrtvým mohla rozloučit o samotě. Smuteční průvod vyráží s rakví k hrobu spolu s kapelou nebo sborem. Pokud se na hřbitov musí dojet auty, vyráží první automobil s rakví s nebožtíkem, poté rodina a příbuzní a nakonec všichni ostatní. Smuteční kapela jede napřed, aby byla připravena na místě a začala hrát, až přijede rodina s rakví na místo pohřbení. Na hřbitově nebo ve smutečním sále následuje tzv. гражданская панихида. Pankeev ji charakterizujeme takto:

⁴⁰ PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 452

3.5 OBČANSKÁ PANYCHIDA

„Гражданская панихида- это боздание умершему последнего долга и почести коллективом, общественностью, родным. Гражданскую панихиду открывает председатель похоронной комиссии кратким вступительным словом. Председатель комиссии предоставляет слово представителю администарции, которой рассказывает о трудовой деятельности, достижениях в работе, жизненом пути покойного и о том, что он оставил после себя людям на земле. Представитель общественности говорит о заслугах умерщего, о его моральных качествах. Слово предоставляется представителю младшего поколения. К присутствующим обращается с краткими воспоминаниями один из друзей покойного. Он говорит о совместно пройденном жизненном пути, раскрывает жаркие яркие черты характера своего друга, рассказывает о нем как о внимательном и заботливом человеке, отце, вспоминает его любимое занятие и увлечение. Звучит траурная музыка. Участники похорон формируют могильный холмик. На нем устанавливается бременно надгробная табличка с указанием фамилии, имени и отчества, на самом бидном месте- портрет, затем цветы и венки.

После окончания панихиды похоронная процессия или организатор похоронного ритуала должны проявить заботу о родных покойного, а также от их имени поблагодарить присутствующих за проявленное сочувствие и оказанную помощь.“⁴¹

3.6 CARSKÉ POHŘBY

Mezi pohřbíváním chudiny a bohatých lidí můžeme vidět velké rozdíly. Zatímco například carské pohřby trvaly 6 týdnů, pohřby těch nejchudších ani neproběhly. Pankějev carské pohřby popisuje takto: „Царское погребение собешалоць через шесть недель после смерти, и тело ставилось в домово́й церкви в гроб. Крестовые дьяки денно и но́чно читали над ним псалтирь и попеременно днєвали борье, око́льничные, стольники над усопшим. Между тем по всему государству посылались гонцы ,

⁴¹ PANKEEV, Ivan. *Obychai i traditsii russkogo naroda*. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 499

которые во все монастыри и церкви возили деньги для служения панихид, в праздники при служении панихиды ставили кутью. Эти панихиды служились шесть недель каждый день, исключая воскресенье. В сороковый день кончины совершалось погребение царственной особы. Отовсюду стекались в Москву духовные власти, архимандриты и игумены. Погребляной процессии впереди шло духовенство; наблюдалось, чтобы важнейшие особы, архиереи и патриархи шли сдали духовенства, за духовными следовали светские сановники, бояре и окольные, за ними царское семенство, а за ним боярыни. Множество народа толпилось за гробом, без чинов и различного достоинства. Прощания перед опусканием в могилу не было. Опустив тело в могилу, не засыпали гроба землей, а закрывали каменной доской. Пышность и издержки на погребенное соразмерялись, со значением усопшей особы, так что погребение царя производилось великолепнее, чем царевичей, а погребение царевичей великолепнее погребения царевен.⁴²

Nejenom saři, ale všichni bohatí lidé si na pohřbu najímaly ženy, které zpívaly smuteční písně a měly za úkol oplakávat nebožtíka. «Для большей церемонии богатые и знатные нанимали плакальщиц, которые шли по бокам и впереди похоронного шествия, с распущенными волосами и нарочно искаженными лицами. Они кривялись и вопили, громко вскрикивали и заливались в причитаниях. Все сопровождавшие гроб шли с зажженными свечами, обвязав платками головы. Прежде чем следовало гроб в могилу, его открывали и все прощались.

Жена или близкий родственник должны были плакать и причитать; а плакальщицы всем хором тоже вторить, причитая. Цвященник вкладывал в руки покойного отпустительную грамоту; после опущения гроба в могилу все целовали образа, потом ели кутью, непременно каждый и три приема, начиная с близких родственников.»⁴³

⁴² PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 451

⁴³ Тамтѣж, str. 450

3.7 ПОХРЭБНІ CEREMONIE

Hlavní pohřební ceremonii shrnuje Pankeev v šesti bodech:

- „1. тело умершего, по положению во гроб, покрывают особым церковным покрывалом,
2. на голову его кладется венчик с священными изображениями,
3. во время отпевания все молящиеся держат в руках заженные свечи,
4. в конце отпевания кладется в руки умершего так называемая разрешительная (молитва) грамота,
5. посыпается тело в землю и
6. сопровождается до могилы в преднесении иконы и пением песни «святой боже»“⁴⁴

3.8 SMUTEK

V pravoslavné církvi je velmi důležité držení smutku, které se liší podle toho, v jakém vztahu byla dotyčná osoba s nebožtíkem. Nejdelší smutek drží vdova. Ten trvá rok a nosí se při něm pouze černé oblečení, jsou zakázány nosit šperky a není povoleno ani pomýšlet na sňatek s jiným mužem. Vdovec drží stejný smutek, který ovšem trvá pouze půl roku. Pokud dětem zemřou rodiče, drží půl roku hluboký smutek a další tři měsíce drží slabší smutek, při kterém je povoleno také šedé a bílé oblečení. V létě je povoleno nosit i v hlubokém smutku světlé oblečení, vždy na něm však musí být černá stuha. V období hlubokého smutku není vhodné navštěvovat jakékoliv veřejné akce, např. divadelní představení nebo plesy.

Panychidy se dále slouží třetí, devátý a čtyřicátý den po smrti a dále také v den výročí smrti. Tyto dny se držel smutek kvůli změnám, které se děly v hrobě. Třetí den po smrti se měnil vzhled těla mrtvého, devátý den se tělo rozpadá a čtyřicátý den tlí srdce. Tyto dny také souvisí s vírou a duchovní cestou duše na „onen svět“. „В третий день

⁴⁴ PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 496

ангел Господень приводит душу на поклонение Богу. Если этот третий день совершаются приношения памяти усопшего в церкви, то душа получает утешение в скорби, пребывание ей от разлучения телесного, и понимает от водящего ангела, как память и молитва ее ради в церкви Божей и так радостна бывает. С тех пор начинается путешествия ее с ангелом, который показывает ей блаженство рая и муки ада. В девятый день ей дается отдых: душа, схраняя еще земные привязанности, слетает то к дому, где жила с телом, то к гробу, где лежит тело, в котором была заключена; душа добродетельная посещать место, где она «имеяше обычай делать правду». Тогда душе грешной указывает ангел места, где она согрешила, и ей необходима для ободрения- молитва церкви. Наконец, в сорокий день, ангел приводит ее снова к Богу и тогда ей назанчаеця место по заслуга: «Добре держит святая церковь в сороковой день, память сотворяя по усопшем».⁴⁵ Takto popisuje cestu duše Pankeev.

Držení smutku se v Rusku považuje za velmi důležitou součást lidského života. V rodinách si tak po generace připomínají, kdo byl jejich pradědeček nebo praotec, jaké měl povolání atp. Připomínají se nejenom příbuzní, kteří zemřeli, ale samozřejmě také významné osobnosti, jako např. Ivan Hrozný, Petr 1., nebo Kateřiny 1. Ruské.

⁴⁵ PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136, str. 452

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou ruských rodinných tradic. Kořeny těchto tradic sahají do dávné minulosti, a přesto se do dnešních dnů dodržují, a to zejména v menších městech a ve vesnicích. Při psaní bakalářské práce jsem si uvědomila, jak markantní rozdíl je mezi tradicemi, které se ctí v naší rodině a mezi tradicemi, které dodržuje většina ruských rodin. Proto pro mě bylo tvoření práce ve většině případů velmi překvapující a neočekávané.

První kapitolu jsem věnovala křtinám. V Rusku se nechávají křtít děti ve velmi raném věku, obvykle osm dní po jejich narození. Křest znamená duchovní narození dítěte, vydání se na správnou a mravní cestu životem. Křest se rozděluje na tři části. První z nich je tzv. оглашение, které se skládá z několika motliteb pronesených knězem. Druhá část, která se nazývá крещение, je vnímána jako nejdůležitější část celého obřadu. Dítě se při ní celkem třikrát ponoří do svěcené vody. Ve třetí části, tzv. миропомазании se mažou mirem jednotlivé části těla novorozence. Celý průběh křtu doprovází motlitby, které pronáší nejen kněz, ale i přítomní lidé, kteří se křtin účastní. Motlitby mají za úkol odehnat ďábla a přivést novorozence na správnou křesťanskou cestu. Hlavní kmotr provádí nově pokřtěné dítě celým jeho duchovním životem, měl by mu být vždy oporou a podporovat ho v jeho činech.

Druhá kapitola se zabývá svatbami. Pokud dva lidi chtějí spojit své životy a žít navzájem po boku toho druhého, musí splnit celkem několik kroků. Důležité jsou zasnuby, při kterých ženich ujišťuje otce nevěsty o tom, že jí dokáže finančně i materiálně zajistit atp. Po rozeslání svatebních oznámení a po tzv. мальчишнику a девичнику, tedy rozlučce se svobodou, může začít svatební obřad. Svatbu je možné uzavřít pouze na matričním úřadě, většina snoubenců ale volí cestu hlavního církevního obřadu v kostele. Při něm si snoubenci řeknou své ano nejen před všemi příbuznými, ale hlavně před Bohem. Církevní obřad můžeme rozdělit na tzv. обручение a венчание. Po svatbě pro novomanžele následují milé povinnosti, jako je svatební hostina, svatební noc nebo svatební cesta.

Ve třetí kapitole se věnuji smrti a pohřbům. Pokud člověk zemře, je zvykem tělo odvézt do márnice, kde už je o něj postaráno. Nebylo tomu tak ovšem vždy- v minulosti se tělo omývalo, což mělo nejen hygienický, ale i symbolický smysl. Také oblečení do rakve

by nemělo být jen tak obyčejné. Vždy by mělo zářit novotou a mělo by mít určitou barvu- pro ženy jsou to světlé tóny, například krémovou blůzu a sukni, pro muže většinou tmavý oblek. Rakve jsou dodnes v Rusku velmi rozdílné, vždy záleží na tom, jaká je finanční situace rodiny nebožtíka. I pohřby se velmi lišily. Zatímco největší chudina byla pohřbena do společného hrobu, bohatí měli pohřeb se všemi náležitostmi, dokonce i s ženami, kterým se říkalo plačky a které se najímaly speciálně kvůli tomu, aby u hrobu plakaly a zpívaly příslušné motlitby. Za každého mrtvého se ovšem držel a dodnes drží smutek.

Pro vypracování bakalářské práce jsem čerpala z několika zdrojů. Z ruské literatury mi velmi pomohla kniha Ivana Pankeeva: Обычаи и традиции русского народа, ve které byly všechny tři kapitoly podrobně rozebrány. Tato kniha mi velmi pomohla s historií všech tradic a obyčejů, které jsou v ní skvěle popsány. Z české literatury mi zase byla velmi nápomocna kniha Hanuše Nykla Náboženství v ruské kultuře, která mi pomohla lépe pochopit ruské pravoslavné náboženství a náboženství obecně. Samozřejmě jsem také používala internetové zdroje. Informace, které jsem získala z nich, jsem si raději ověřovala z několika zdrojů, protože ne vše, co se na internetu dalo najít, bylo stoprocentně pravdivé. Nicméně mi internet velmi pomohl a mohla jsem díky němu najít užitečné informace nejryhlejší možnou cestou. Nejvíce informací na internetu jsem našla k tématu svatba.

V úvodu této práce jsem si kladla za cíl rozšířit si povědomí o pravoslavném křesťanství, zjistit co nejvíce informací o ruských tradicích a rozšířit si slovní zásobu. Všechny tyto cíle se mi podařilo naplnit a jsem ráda, že jsem se tímto tématem mohla ve své bakalářské práci zabývat.

РЕЗЮМЕ

Тема бакалаврской работы - семейные традиции, которые сохранились в России. Я исследовала три главнейших события в жизни православного человека: крещение, свадьбу и похороны. Российский народ очень верующий, православие имеет для каждого русского человека большое значение. Работа разделена на три части: Таинство крещения, Таинство брака и Похороны.

В первой главе, о крещении, я написала о выборе кум, о молитвах, которые священник читает когда он освящает воду, в которой потом погрузит новорожденного, а также о истории крещения на Руси.

Что касается свадьбы, я изучила разницу между вступлением в брак в ЗАГСе и в церкви, а также какой оригинальный цвет свадебного платья. В этой главе есть часть посвященная брачной ночи и как она проходила раньше. Мне показалось удивительным как много традиций и суеверий связанных со свадьбой сохранились до наших дней.

Последняя часть посвящена самому грустному событию в жизни человека - похоронам. Данная часть описывает омывание покойника, похороны незамужней девушки и все что происходило с покойником после смерти.

Цель моей работы - познакомиться с традициями, о которых мало кто знает. Я думаю, что это важно для понятия русской культуры и натуры русского народа. Мне кажется, что поставленные мной цели были выполнены. Сейчас для меня легче понять не только моих русских друзей, но прежде всего - верующих друзей.

Для понимания проблематики, я использовала русскую, чешскую и американскую литературу. Из чешских писателей этой тематикой занимались Гануш Никл или Выходилова Здена. Я также использовала интернет-источники, которые оказались очень обширными и полезными, особенно в вопросах бракосочетания.

В приложении находятся рисунки касающихся крещения, брака и похорон, а также маленький словарь и разговор с моей верующей подругой, в котором мы говорили о ее отношении к религии и к традициям, которые соблюдаются у нее дома. Этот разговор помог мне еще лучше понять традиции православных народов.

SEZNAM LITERATURY**RUSKY PSANÁ LITERATURA**

- Apokrifý drevnich christian: issledovanije, teksty, kommentarii. Přeložil M. K. TROFIMOVA, přeložil Irina Sergejevna SVENCICKAJA. Moskva: Mysl', 1989. Naučno-ateističeskaja biblioteka. ISBN 5-244-00269-4.
- ERKOEVA, T. Russkaïa svad'ba. Moskva: Èkmo press, 1998. ISBN 5878491001
- ŽABOKLICKAJA, Irena Ivanovna. Rossijskije prazdniki: istorija i sovremennost': učebnoje posobije po russkomu jazyku dlja inostrannyh učaščichsja. Moskva: Russkij jazyk. Kursy, 2008. ISBN 978-5-88337-085-3.
- КУЗЬМЕНКО, П. Русский православный обряд венчания. Москва: Букмэн, 1996. 159 с. ISBN 5-7708-0040-2.
- MEZHIEVA, Marina. Prazdniki na Rusi. Moskva: Belyj gorod, 2007. ISBN 9785779312004.
- МЭДДОУЗ, Р. Свадьба по правилам: Как сотворить чудо. Москва: КоЛибри, 2012. 223 с. ISBN 978-5-389-03404-4.
- PANKEEV, Ivan. Obychai i traditsii russkogo naroda. Moskva: Olma-press, 1999. ISBN 5224004136.
- PAVLOVSKAĪA, A. V. Russkij mir: kharakter, byt i nrawy. Moskva: Slovo, 2009. ISBN 5387001047.
- Russkie traditsii: Pravila khoroshego tona. ISBN 9785373068512.

ČESKY PSANÁ LITERATURA

- Lingea: praktický slovník rusko-český a česko-ruský. Brno: Lingea, 2011. 1246 s. ISBN 978-80-87471-12-8
- NYKL, Hanuš. Náboženství v ruské kultuře. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Russia Altera. ISBN 978-80-7465-078-9.
- ONDRAČKA, Lubomír, a kol. Smrt a umírání v náboženských tradicích současnosti. Praha: Cesta domů, 2010. 116 s. ISBN 978-80-904516-3-6
- STĚPANOVA, L., VYCHODILOVÁ, Z. Reálie současného Ruska. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. 89 s. ISBN 978-80-244-2855-0.

ANGLICKY PSANÁ LITERATURA

- MARKER, Gary (ed.). Everyday life in Russian history: quotidian studies in honor of Daniel Kaiser. Bloomington, Ind.: Slavica, c2010. ISBN 978-0-89357-378-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Блюда на русской свадьбе. Взгляд в историю. 1001eda.com [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.1001eda.com/blyuda-na-russkoj-svadbe-vzglyad-v-istoriyu>
- Выкуп невесты. История обряда. Микашевичи [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://mikashevichi.ru/rest/female-features/1140-vikup.html>
- История свадебной моды: вуаль и фата. Лафианмод.ру [online]. [cit. 2016-06-28]
- ИСТОРИЯ СВАДЕБНОГО ПЛАТЬЯ: КОГДА БЕЛЫЙ ЦВЕТ СТАЛ ТРАДИЦИЕЙ? СКОПИРОВАНО С САЙТА: THE-WEDDING.RU. Thewedding.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: thewedding.ru Dostupné z: <http://lafianmod.ru/svadebnaya-moda/115-vual-i-fata.html>
- КАК ГОТОВИТЬСЯ К БРАКОВЕНЧАНИЮ. Kazan.eparhia.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://kazan.eparhia.ru/talks/ask/?ID=10514&rnd=38898,6337847222>
- Как проходит Таинство Крещения. Правмир.ру [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>
- Крестные родители: кому можно, кому нельзя быть крестным, обязанности крестных. Pravmir.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravmir.ru/krestnye-roditeli-komu-mozhno/>
- МАЛЬЧИШНИК И ДЕВИЧНИК – ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. Wedding.ua [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://wedding.ua/category/party/110/>
- На какой палец одеть помолвочное кольцо. Колцапомолвка.ру [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: http://kolcapomolvka.ru/?page_id=32
- О ТАИНСТВАХ. ТАИНСТВО БРАКА. Pravoslavie.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravoslavie.ru/put/060501124410.htm>

-
- ПОЧЕМУ МЕДОВЫЙ МЕСЯЦ НАЗЫВАЕТСЯ МЕДОВЫМ. Pasecka.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pasecka.ru/dlya-novichkov/poleznye-stati/83-med-molodim>
 - Свадебный букет невесты: традиции и современность. Namewoman.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.namewoman.ru/svadba3/svadebniy-buket-nevesti-traditsii-i-sovremennost>
 - Таинство Брака (Венчание). Bogoslovy.ru [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.bogoslovy.ru/tainstva6.htm>
 - Таинство венчания. Православное закамье [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravchelny.ru/documents/venchanie/>
 - Pravoslavná církev. Pravoslavi.cz [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravoslavi.cz/>
 - Pro rodinu, která se chystá ke křtu dítěte. Pravoslavná církevní obec Františkovy lázně [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.pravoslavi-frlazne.cz/svatosti/krtiny>
 - Renesance pravoslaví v Rusku. Ceskapozice.lidivky.cz [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidivky.cz/renesance-pravoslavi-v-rusku-dj8-/tema.aspx?c=A140107_231603_pozice_138583
 - Uzavření manželství podle obřadu pravoslavné církve. Coena.cz [online]. [cit. 2016-06-28]. Dostupné z: <http://www.coena.cz/liturgika/ostkirchlicher-konvent/uzavreni-manzelstvi-podle-obradu-pravoslavne-cirkve/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.1

Obrázek č. 2

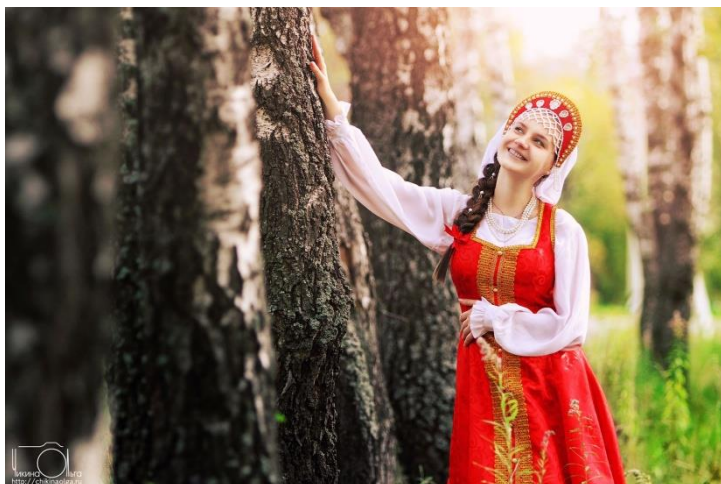
Obrázek č.3

Obrázek č.4

Obrázek č.5

Obrázek č.6

Obrázek č.7

Obrázek č.8

Obrázek č. 9

Obrázek č.10

POPIS OBRÁZKŮ:

Obrázek č.1 - Pronášení modlitby nad novorozencem

(<http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>)

Obrázek č.2–Миропомазание

(<http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>)

Obrázek č. 3 – Křest novorozence, trojité ponořování novorozence do svěcené vody

(<http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>)

Obrázek č. 4 – Průvod s novorozencem okolo křtitelnice

(<http://www.pravmir.ru/kak-prohodit-tainstvo-kreshheniya-spravka-foto-video/>)

Obrázek č. 5 – Tradiční svatební kostým měl dříve červenou barvu

(<http://svadbavo.ru/journal/obraz-nevesty/platya/v-russkom-narodnom-stile>)

Obrázek č. 6 – Novomanželé jedí tradiční svatební pokrm

(http://kolehko.ucoz.ru/blog/russkaja_svadba/2013-03-30-121)

Obrázek č. 7 – Typická výzdoba auta, které veze nevěstu do kostela

(http://svadba.net.ru/library/152_ukrashenie_mashin_na_svadbu_svoimi_rukami)

Obrázek č. 8 – Zábava na svatební hostině

(<https://otvet.mail.ru/question/41307878>)

Obrázek č. 9 – Ruský pohřeb

(<http://graniru.org/galleries/m.131270.html>)

Obrázek č. 10 – ruské smuteční věnce

(http://ritual-kremaciya.ru/venki_iz_zhivyh_cvetov)

PŘÍLOHY

3.9 ROZHOVOR S CATALINOU VOINOVAN, PRAVOSLAVNOU VĚŘÍCÍ

Ahoj Caty. Odkud jsi?

-z vesnice Zubrešť, Moldávie

Pocházíš z věřící rodiny?

-ano

Jsi ty sama věřící?

-ano. Jsem pravoslavná ortodoxní křesťanka.

Jak Tvoje víra ovlivňuje Tvůj život?

-velmi. Díky tomu, že jsem věřící, se nikdy necítím sama. Víím, že na mě vždy někdo dohlíží a že při mně vždy někdo stojí.

Chodíš na mše?

-dříve jsme chodívali častěji, s celou naší rodinou. Dnes chodím jen na všechny velké svátky (Velikonoce, Vánoce, na sv. Kateřinu, což je moje patronka apod.)

Jak ovlivnil fakt, že jsi se přestěhovala do jiné země Tvoji víru?

-cítím se tu osaměle. Když vy máte Vánoce, já žádné nemám. A když je mám já, nikdo je se mnou neslaví. Není tu nikdo, kdo by se mnou zašel v neděli do kostela.

Ovlivnilo to nějak Tvoji víru v Boha?

-ne, pořád v Boha věřím, jen tp tak často neprojevuji například tím, že bych chodila každý týden na mši.

Jsi pokřtěná? Jaké je Tvé celé jméno?

-jsem pokřtěná jako Kateřina, je to dodnes moje patronka

Pamatuješ si něco ze svých křtin? Kdo je Tvoje kmotra?

-nepamatuji, byl by měsíc. Mám 25 párů kmotrů/kmoter. U nás to tak chodí, nikdo nemá jen jednu кумы (kmotru)

Jaké tradice se dodržují u vás doma?

-Nový rok, Vánoce, které slavíme v rodinném kruhu tři dny. To je zajímavé. První den je slavíme pouze v úzkém rodinném kruhu, druhý den chodíme k prarodičům, tetám a strýcům a třetí den koledujeme po domech svých přátel. Bývá to veselé. Velikonoce také travíme s rodinou. V den Velikonoc se dělají ohně na hřbitovech. Týden po Velikonocích se chodí také na hřbitov. Na hrobě necháváme drobné věci- těm se říká помана. Necháme je posvětit knězem a darujeme je potom cizím lidem. Je to hezká vzpomínka na mrtvé. Také slavíme tzv. křtiny domu. Každý má doma ikonu, na jejíž svátek se celý dům pokřtí. Probíhá u toho velká oslava. U nás doma se slaví sv. Nikolaj a já mám v Plzni ikonu sv. Kateřiny – mojí patronky.

Držíte doma půst?

-ano, drží se dva velké a pak malé. Velký se drží 40 dní před Velikonocemi a 40 dní před Vánoci. Nejí se maso ani žádné jiné živočišné produkty. Pak jsou ještě malé půsty v létě.

Držíš je i v Plzni?

-snažím se, ale není to tak striktní jako doma. Přeci jen je to obtížnější, protože to v Plzni nemá kdo slavit se mnou.

Byla jsi někdy na svatbě jako hlavní svědek? Jaké byly tvoje povinnosti?

-ano, dělala jsem svědkyni své nejlepší kamarádce. Povinnosti jsou hlavně v den svatby. Ráno oblékám nevěstu, celý den stojí po jejím boku. V kostele jsem nad ní držela korunu. Na svatební hostině jsem potom bavila hosty. Například jsem tančila svatební koláče.

Co to znamená?

-je to takový chléb, který je pokrytý živými kvítky. Musíš ho nést nad hlavou a protančit s ním mezi hosty až k nevěstě a ženichovi. Ty si z něj pak odlamují kousky..

Já vím, a ten, kdo utrhne větší, bude potom hlava domu. Co se ještě tančí?

-národní tance. Tančíš se svědkem, se ženichem. Ráno pomáháš svlékat nevěstu. Hlavní kyma jí svlékne závoj, který nandá mě. Podle legendy bych se do roka měla vdávat, ale rok už utekl a pořád nic :)

Už má ta kamarádka dítě?

-ano, malého Matěje, narodil se jim v dubnu. Jako svědkyně jí s ním musím pomáhat.

Kolik párů si myslíš procentuelně, že se bere v ЗАГСе a kolik v kostele?

-u nás se všichni berou v kostele, nikdo nemá svatbu pouze v ЗАГСе. Většina národa je věřící a i kdyby pár, který má svatbu věřící nebyl, jejich rodiče jsou. U nás se na lidi, kteří se vezmou pouze v ЗАГСе nekouká pozitivně, nikdo to nebere jako pravý sňatek – i když je oficiálně uznaný.

A ty budeš chtít mít svatbu v kostele?

-samozřejmě, nic jiného nepřichází v úvahu.

Dobře, děkuji za rozhovor.

3.10 TÉMATICKÝ SLOVNÍK

3.10.1 KŘTINY:

kmotr – кум/крёстный отец	křest - крещение
kmotra – кума/крестная мать	svíčky - свечи
novorozenec – новорождённый	kněz – священник
porod – роды	košilka – рубашка
porodní bába – (баба) повитуха	zavinovačka – конверт
křtitelnice – купель	pokřtít - окрестить
křížek – крестик	mše - литургия

3.10.2 SVATBY

snoubenec – будущий муж	závoj – фата
snoubenka – будущая жена	prstýnek - кольцо
zasnoubit se – обручиться	obřad - таинство
ženich – жених	svatební noc – брачная ночь
nevěsta – невеста	svatební cesta – медовый месяц
svědek – свидетель	svatební oznámení – приглашение на свадьбу
kostel – церковь	výročí - годовщина
matrika – ЗАГС	manželství - брак
svatební šaty – свадебное платье	láska – любовь

3.10.3 PONĚVY

zemřít – умереть	upřímná soustrast - искренние соболезнования
mrtvola – труп	parte – траурное извещение
rakev – гроб	hrob - могила
hřbitov – кладбище	věnce – венок (траурный)
márnice – морг	nebožtík - покойник
smutek - траур	vdova/vdovec – вдовец/вдова

